

En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har den 6 mars 2001 beslutat bereda konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2000/01:59 En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering samt de motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen.

Utskottet begränsar sitt yttrande till att gälla frågor om

- ombudsmännen och en samlad lagstiftning mot diskriminering
- utmönstrande av ordet ras ur all lagstiftning
- kriminalisering av hets mot homosexuella m.fl.
- informationsinsatser.

I flera motionsyrkanden från den allmänna motionstiden, vilka hänvisats till konstitutionsutskottet, har tagits upp frågor liknande dem som väckts med anledning av skrivelsen. Det gäller frågan om en samlad lagstiftning mot diskriminering och frågan om kriminalisering av hets mot homosexuella m.fl. Utskottet avser att under hösten 2001 behandla dessa motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

Utskottets överväganden

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar i skrivelsen en redogörelse för åtgärder som vidtagits mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och sexuell läggning samt för gällande lagstiftning på området. Vidare redovisar regeringen en nationell handlingsplan. I handlingsplanen identifieras olika nyckelområden för och brister som bör tillgodoses i det

fortsatta arbetet mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Handlingsplanen innehåller också ett antal nya konkreta initiativ. Det fortsatta arbetet med inriktning mot inrättandet av ett Forum för Levande historia redovisas liksom Integrationsverkets fortsatta arbete med bl.a. uppbyggnaden av en nationell kunskapsbank och en rådgivande och stödjande verksamhet för kommuner. Viktiga delar av handlingsplanen rör formerna för samverkan mellan regeringen och andra aktörer, inte minst frivilligorganisationerna.

En utredning om möjligheterna till en generell lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden aviseras. Detta utredningsarbete skall även omfatta frågan om olika ombudsmäns uppgifter och ansvarsområden samt frågan om en sammanslagning av några eller samtliga ombudsmän som är underställda regeringen.

Ombudsmännen

Skrivelsen

I EG-direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung uppställs krav på att det i varje medlemsstat skall finnas ett eller flera organ som på ett oberoende sätt bl.a. skall kunna driva klagomål om diskriminering. På arbetslivsområdet får DO enligt skrivelsen anses uppfylla de krav som ställs upp i direktivet på ett sådant organ. När det gäller andra områden finns det enligt skrivelsen skäl att analysera hur gällande rätt förhåller sig till direktivet. Det är enligt regeringens mening naturligt att i det sammanhanget även överväga om ombudsmännens uppgifter inte borde vara lika utformade och därmed ge samma möjligheter att motverka diskriminering oavsett diskrimineringsgrund och samhällsområde.

I skrivelsen framhålls att frågan om en samordning av några eller samtliga ombudsmän under regeringen har diskuterats i olika sammanhang. I samband därmed har det bl.a. framförts farhågor för att många olika specialiserade ombudsmän kan undergräva den auktoritet som ligger i ombudsmannainstitutionen som sådan samt medföra risker för att vissa grupper kan falla mellan ombudsmännens ansvarsområden. Regeringen redovisar sin avsikt att i tilläggsdirektiv ge utredningen som har till uppgift att utreda ett utvidgat skydd mot diskriminering (N2001:1) i uppdrag att utreda möjligheterna till en generell lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden samt att överväga frågan om en sammanslagning av några eller samtliga ombudsmän underställda regeringen.

Det finns enligt regeringen starka skäl för att behandla alla diskrimineringsgrunder lika i lagstiftningen, något som bl.a. flera av ombudsmännen har framfört. En samlad lagstiftning har lättare att få genomslag i det allmänna rättsmedvetandet och skulle därmed kunna utgöra ett effektivare skydd mot diskriminering. Översynen skall också gälla om ombudsmännen bör ges ytterligare uppgifter utanför arbetslivet. Om den lagstiftning som styr om-

budsmännens verksamhet kommer att samordnas finns det enligt regeringen skäl att även överväga en sammanslagning av ombudsmännen. Det är enligt regeringen lämpligt att låta utredningen överväga möjligheterna att slå samman några eller samtliga ombudsmän som är underställda regeringen till en institution. Det är dock angeläget att i sammanhanget beakta de särskilda förutsättningar som gäller för de olika ombudsmännens verksamhet.

Motionerna

I flera motioner understryks vikten av att de nuvarande ombudsmännen mot diskriminering sammanslås till en myndighet. Margit Gennser m.fl. (alla m) begär i motion 2000/01:Sf20 tillkännagivanden till regeringen om att de nuvarande ombudsmännen mot diskriminering slås samman till en myndighet (yrkande 1) och om samordnad diskrimineringslagstiftning (yrkande 2). Motionärerna anger att den nya sammanslagna myndigheten skulle kunna kallas Ombudsmannen mot diskriminering och understryker att den även bör omfatta Jämställdhetsombudsmannen. Motionärerna utgår från att förslaget om samordning av diskrimineringslagstiftningen inte stannar vid en tanke utan omsätts i praktisk handling. Enligt motionärerna riskerar regeringens förslag att motverka sitt syfte genom att entydigt peka ut vilka grupper som drabbas av diskriminering i stället för att anlägga ett individperspektiv på den diskriminering som förekommer i samhället. Till exempel bör diskriminering på grundval av sexuell läggning förbjudas och inte inrikta sig enbart mot diskriminering av homosexuella. Motionärerna anser att diskriminering föreligger när hänsyn tas till en människas sexuella läggning i ett sammanhang då detta är irrelevant.

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begär i motion 2000/01:Sf21 ett tillkännagivande till regeringen om att ombudsmännen bör vara underställda riksdagen i stället för regeringen (yrkande 3). Motionären anser att det är utomordentligt viktigt att ombudsmännen underställs riksdagen i stället för regeringen för att kunna bedriva sitt arbete fristående från regeringen och Regeringskansliet. Det skulle kraftigt förstärka deras roller och förtroendet för dem hos allmänheten. Mot den bakgrunden bör tilläggsdirektiven också innehålla uppgiften att föreslå ett överförande av ombudsmannainstitutionerna till riksdagen.

Också i motion 2000/01:Sf18 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) begärs bl.a. ett tillkännagivande till regeringen om samordning av de fem ombudsmannafunktionerna, då underställda riksdagen. Motionärerna framhåller att en sammanhållen lagstiftning som gäller utanför arbetslivet gör det möjligt att ställa krav på en större del av samhällslivet som även omfattar åldersdiskriminering. Vidare framhålls att möjligheterna att låta ombudsmännen bli underställda riksdagen borde ses över. Ombudsmännen borde då verka inom en organisation på samma sätt som JO i dag och därigenom bli ett kraftfullare redskap. Till sitt stöd bör ombudsmännen ha en samlad diskrimineringslagstiftning som omfattar hela livet och inte bara arbetslivet (yrkande 4).

I motion 1999/2000:25 av Magda Ayoub m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att Ombudsmannen mot diskriminering skall vara underställd riksdagen och att denna fråga bör behandlas av den utredning som utreder en sammanslagning av rättighetsombudsmännen. Motionärerna anser att Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör ha ett speciellt ansvar och fungera som motor i opinionsbildningen mot diskriminering, främlingsfientlighet och rasism (yrkande 12).

Konstitutionsutskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet behandlade under hösten 2000 en rad motionsyrkanden som gällde de skilda ombudsmännen (bet. 2000/01:KU3). Med anledning av motionsyrkandena ansåg utskottet när det gäller frågan om att föra ihop de ombudsmän som är underställda regeringen till en ombudsmannaorganisation att tiden nu var mogen att utreda frågan. Enligt utskottet borde således en utredning tillsättas med uppgift att undersöka om det finns förutsättningar att slå samman några eller samtliga av dessa ombudsmannainstitutioner till en institution. Frågan om huvudmannaskapet för dessa ombudsmän måste enligt utskottet ses i ljuset av de uppgifter ombudsmännen tilldelas. Enligt utskottet borde riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför. Riksdagen ställde sig bakom utskottsmajoritetens förslag (rskr. 2000/01:35).

De tilläggsdirektiv till utredningen med uppgift att utreda ett utvidgat skydd mot diskriminering som aviseras i skrivelsen grundar sig bl.a. på detta ställningstagande. Konstitutionsutskottet vidhåller sin bedömning att huvudmannaskapet för ombudsmännen i fråga bör ses i ljuset av de uppgifter ombudsmännen tilldelas. Enligt utskottets mening bör resultatet av utredningens arbete avvaktas. Motionerna SF18 yrkande 4 (c), SF20 yrkandena 1 och 2 (m), SF21 yrkande 3 (m) och SF25 yrkande 12 (kd) avstyrks.

Utmönstrande av ordet ras ur all lagstiftning

Motionen

Kerstin-Maria Stalin och Yvonne Ruwaida (båda mp) begär i motion 2000/01:SF24 ett tillkännagivande till regeringen om att ordet ras tas bort från svensk författningstext (yrkande 6).

Konstitutionsutskottets ställningstagande

Våren 1998 behandlade konstitutionsutskottet ett motionsyrkande om att ordet ras borde utmönstras ur all lagstiftning (bet. 1997/98:KU29). Motionen remitterades till Svenska språknämnden, Kungl. Vetenskapsakademien samt till samordnaren för svensk översättning vid Europeiska kommissionen, översättaren fil.dr. Kenneth Larsson.

Konstitutionsutskottet konstaterade att ordet ras förekommer på flera håll i svensk lagstiftning men att detta så gott som uteslutande gäller författningar

som grundas på internationella konventioner eller författningar som genomför EG-direktiv. Det var därför inte möjligt för riksdagen, att som motionärerna begärt, då besluta att utmönstra ordet ras ur all lagstiftning. Utskottet delade emellertid motionärernas uppfattning att användningen av ordet ras i författningstexter riskerade att underblåsa fördomar. Regeringen borde därför i internationella sammanhang verka för att ordet ras, använt om människor, i så stor utsträckning som möjligt undviks i officiella texter, i likhet med vad som också förordats i en resolution av Europaparlamentet från år 1996. Regeringen borde också göra en genomgång av i vilken utsträckning begreppet ras förekommer i svenska författningar som inte grundas på internationella texter och, där så är möjligt, föreslå en annan definition. Vad utskottet anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1997/98:185).

Regeringen beslutade den 17 juni 1999 att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av lagstiftningen om olaga diskriminering m.m. (dir. 1999:49). I uppdraget ingår frågan om hur termen ras används i lagstiftningen. Utredningen skall enligt tilläggsdirektiv (dir. 2001:14) inte längre ha till uppgift att lämna konkreta förslag till författningsändringar eller andra åtgärder. Utredningen skall i stället övergripande redovisa sina resultat och ställningstaganden i de frågor uppdraget nu omfattar samt lämna förslag till inriktning på det fortsatta arbetet i dessa frågor. Uppdraget skall enligt uppgift redovisas senast den 8 juni 2001. Anledningen till begränsningen av uppdraget är enligt direktiven att regeringen avser att ge utredningen som har att utreda ett utvidgat skydd mot diskriminering (N2001:01) i uppdrag att studera möjligheterna till en mer generell lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet samhällsområden eller diskrimineringsgrunder. I denna översyn skall 1999 års diskrimineringsutrednings ställningstaganden ingå som ett underlag.

Enligt regeringens skrivelse år 2000 med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen har även Sverige i internationella sammanhang, bl.a. i Europarådet, framfört synpunkten att termen ras bör utmönstras. Regeringen förklarade i skrivelsen sin avsikt att även framdeles verka för en utmönstring av termen i internationella sammanhang.

I detta sammanhang kan nämnas att 1999 års författningsutredning i betänkandet Vissa grundlagsfrågor (SOU 2001:19) valt att i sitt förslag till ny lydelse av 1 kap. 2 § regeringsformen inte använda begreppet ras, bl.a. med hänsyn till att begreppet numera inte kan anses vetenskapligt förankrat. I stället används orden "hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung".

Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits och till det pågående och aviserade utredningsarbetet är enligt konstitutionsutskottets mening ett nytt tillkännagivande till regeringen om en utmönstring av ordet ras ur all lagstiftning inte påkallat. Utskottet avstyrker följaktligen motion Sf24 yrkande 6 (mp).

Kriminalisering av hets mot homosexuella

Skrivelsen

Regeringen anser att det finns skäl som talar för en kriminalisering av hets mot homosexuella som grupp. En parlamentariskt sammansatt kommitté har nyligen i ett betänkande lämnat förslag med en sådan inriktning. Betänkandet remissbehandlas för närvarande och kommer därefter att beredas vidare inom Justitiedepartementet med inriktning på en proposition under senhösten 2001.

Motionerna

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion 2000/01:Sf18 ett tillkännagivande till regeringen om kriminalisering av hets mot homosexuella. Motionärerna framhåller att hets mot homosexuella kan förekomma var som helst och ta sig olika uttryck. För att motverka detta kräver motionärerna ett genomgripande arbete på såväl individ-, grupp- som samhällsnivå. Ordet integration nämns ofta i relation till utomnordiskt födda personer. Motionärerna vill poängtera vikten av integrering av andra grupper än utomnordiskt födda personer, såsom homosexuella (yrkande 1).

I motion 2000/01:Sf22 av Kalle Larsson m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att den av regeringen aviserade utvidgningen av lagen om hets mot folkgrupp skall gälla hets på grund av sexuell läggning (yrkande 6).

Konstitutionsutskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet behandlade i december 2000 i ett betänkande om yttrande- och tryckfrihetsfrågor ett antal motioner som gällde frågan om förbud mot hets mot homosexuella m.fl. (bet. 2000/01:KU9). Utskottet redovisade att Kommittén om straffansvar för organiserad brottslighet, m.m. i sitt betänkande Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. (SOU 2000:88), som avlämnades i oktober 2000 föreslagit att hets mot homosexuella kriminaliseras. Kommittén hade bl.a. hänvisat till att 1999 års diskrimineringsutredning har i uppdrag att behandla frågan om användningen av termen sexuell läggning i lagstiftningen. Utskottet anförde mot bakgrund av att begreppet sexuell läggning diskuterats i kommittébetänkandet att det på goda grunder kunde antas att frågan om huruvida kriminaliseringen borde avse andra sexuella läggningar skulle komma att behandlas under beredningsarbetet avseende betänkandet. Motionerna avstyrktes. Riksdagen godtog utskottets bedömning (prot. 2000/01:55).

Utskottet gör inte nu någon annan bedömning. Ett tillkännagivande till regeringen i fråga om lagstiftning mot hets mot homosexuella eller hets på grund av någons sexuella läggning är således enligt utskottets mening inte påkallat. Motionerna Sf18 yrkande 1 (c) och Sf22 yrkande 6 (v) avstyrks.

Informationsinsatser

Skrivelsen

I skrivelsen framhålls att det i gränslandet mellan utbildningssatsningar och kulturpolitik finns möjlighet att vidta åtgärder för att på lång sikt öka engagemanget för och insikten om demokratins villkor. Erfarenheterna från regeringens informationssatsning Levande historia måste tas till vara och vidareutvecklas. Efter remissbehandling av betänkandet från Kommittén Forum för Levande historia avser regeringen att ta ställning till formerna för och inriktningen på ett framtida forums verksamhet. En ny kommitté har tillsatts för att under 2001 och 2002, fram till dess att forumet inleder sin verksamhet, leda och bedriva en sådan utåtriktad verksamhet som hittills bedrivits inom ramen för projektet Levande historia och Kommittén Forum för Levande historia. Forumet har behandlat frågor som rör demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen.

Regeringen har beviljat Statens historiska museum särskilda medel för fortsatt arbete mot rasism och främlingsfientlighet under 2001. Skolverket kommer under 2001 att arbeta vidare med frågor kring undervisningen i nutidshistoria. Ett material skall tas fram som koncentreras kring utvecklingslinjer, fördjupningar och källor i nutidshistorien, där bl.a. stalinismens brott och andra övergrepp skall ingå som en integrerad del. Skolverkets arbetsstipendier för läromedelsförfattare kommer 2001 att reserveras för att utveckla idéer och läromedel med denna inriktning.

Frivilligorganisationernas särskilda roll betonas. Aktiva insatser från folkrörelser och frivilligorganisationer av olika slag är enligt skrivelsen oundgängliga i arbetet mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Åtgärder bör därför vidtas för att främja och utveckla dessa organisationers arbete och skapa förutsättningar för kontinuitet i deras verksamhet.

Regeringen utesluter inte att det kan finnas behov av förändringar när det gäller centrala aktörer i arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och homofobi framöver. Regeringen menar att det är nödvändigt att först avvakta vilka former och vilken inriktning ett framtida Forum för Levande historia kommer att ha samt i vad mån andra aktörer kan tillgodose de angelägna behov som finns för arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och homofobi skall bli så effektivt som möjligt.

Motionerna

I motion 2000/01:Sf22 av Kalle Larsson m.fl. (v) begärs bl.a. ett tillkännagivande till regeringen om statens roll i handlingsplanen (yrkande 1). Motionärerna framhåller det principiellt problematiska i att staten direkt arbetar mot åsikter och människosyn. Det kan enligt motionen knappast vara statens uppgift att påverka människors åsikter och uppfattningar. I stället bör statens uppgift vara att motverka orsakerna till uppkomsten av rasism, främlingsfientlighet och homofobi, och på sin höjd sprida kunskap om verkliga fakta – men

inte att försöka påverka människors åsikter på ett direkt sätt. Denna uppgift bör staten snarare ge partier, frivilligorganisationer och enskilda goda förutsättningar att sköta. Denna insikt bör enligt motionärerna få betydelse för uppläggningsplanen av det kommande arbete som föreslås i handlingsplanen.

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begär i motion 2000/01:Sf21 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av samhällsrelaterade informationsinsatser om alla olika genom historien och i nutid förekommande odemokratiska samhällen och samhällssystem (yrkande 1). Det är enligt motionären viktigt att den nationella handlingsplanens insatser för det långsiktiga främjandet av demokratin och demokratiska värderingar också innehåller aktiva samhällsrelaterade informationsinsatser om alla olika genom historien och i nutid förekommande odemokratiska samhällen och samhällssystem, vilket innebär att det som en viktig del bör ingå en samlad informationsinsats om de brott mot mänskliga rättigheter som begåtts i den kommunistiska ideologins namn.

Bo Könberg m.fl. (fp) begär i motion 2000/01:Sf23 ett tillkännagivande till regeringen om att brott inspirerade av kommunismen bör inkluderas i arbetet med Levande historia och Forum mot intolerans (yrkande 2). Enligt motionärerna räcker det inte med de hänvisningar till stalinismens historia som skrivelsen innehåller. Det behövs en analys av den långvariga och blodiga politiska praktik som verkade för att överföra kommunismens principer i handling. Denna art av intolerans har gett upphov till oändligt många våldsamma konflikter, terror och massmord av astronomisk omfattning. I kampanjen Levande historia och i de svenskinitierade konferenserna om intoleransen bör den systematiskt historieförvrängande vänsterrevisionismen bli objekt för ständiga analyser och allt djupare avslöjanden. Också andra typer av intolerans, som religiös fanatism som inte respekterar andras livsuppfattningar, bör bemötas aktivt och systematiskt.

Kerstin-Maria Stalin och Yvonne Ruwaida (mp) framhåller i motion 2000/01:Sf24 att det arbete som Forum för Levande historia förväntas driva är vällovligt men långt i fråga tillräckligt (yrkande 14). Den antirasistiska rörelsen bör få i uppdrag att driva ett antirasistiskt center. En årlig återkommande nationell konferens mot rasism och diskriminering behövs. Den kan organiseras inom ramen för ett antirasistiskt center (yrkande 15).

Konstitutionsutskottets ställningstagande

Hösten 1999 behandlade konstitutionsutskottet ett par motionsyrkanden om att regeringen skulle ta initiativ till en omfattande nationell informationsinsats om kommunismens illdåd (bet. 1999/2000:KU2). Motionärerna hänvisade bl.a. till skriften *Om detta må ni berätta* om nazismens offer. Konstitutionsutskottet redovisade att olika politiska initiativ under hösten 1998 tagits för ett projekt liknande Levande historia som skulle ge upplysning om förbrytelser som begåtts av kommunistiska regimer. Under en frågestund i riksdagen i början av december 1998 gav statsministern beskedet att frågan bereddes i Regeringskansliet i avvaktan på planerade partiledaröverläggningar i början av år 1999. Dessa överläggningar, som genomfördes under februari 1999,

ledde emellertid inte till någon överenskommelse mellan de politiska partierna. Konstitutionsutskottet hänvisade vidare till att Skolverket fått i uppdrag att stödja och stimulera undervisningen i nutidshistoria och att vidta stödåtgärder för att stimulera utveckling av undervisningen i nutidshistoria med särskild tyngdpunkt på demokrati och mänskliga rättigheter samt de brott som begåtts av totalitära regimer. Vidare hänvisades till att Stiftelsen Upplysning om kommunismens brott mot mänskligheten bildats i mars 1999 och till att Socialdemokraterna beslutat avsätta pengar till en egen upplysningsinsats i samarbete med ABF och Olof Palmes internationella centrum. Slutligen redovisades att statsminister Göran Persson i ett svar under en frågestund i riksdagen den 20 maj 1999 hänvisat till de nämnda partiledaröverläggningarna där man funnit att det saknades stöd för att med hjälp av staten bedriva en kampanj i den aktuella frågan. Att sprida upplysning om och ta avstånd från kommunismens brott var enligt statsministern en uppgift för förtroendevalda och de politiska partierna.

Konstitutionsutskottet hänvisade i sin bedömning till dessa initiativ som var ägnade att i olika avseenden sprida kännedom om förbrytelser som begåtts av kommunistiska och andra totalitära regimer. Enligt utskottets mening fanns det mot denna bakgrund ingen anledning för utskottet att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida i överensstämmelse med motionerna. Motionerna avstyrktes.

Konstitutionsutskottet gör inte nu någon annan bedömning. Utskottet är således fortfarande inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena om informationsinsatser om brott som begåtts av kommunistiska och totalitära regimer.

Staten har enligt regeringsformen ett ansvar för verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Detta kan bl.a. ske genom stöd till t.ex. partier och frivilligorganisationer. För att förändra de värderingar som utgör grund för rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering behövs insatser från många håll. Konstitutionsutskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att åtgärder vidtas för att främja och utveckla frivilligorganisationernas arbete och skapa förutsättningar för kontinuitet i deras verksamhet. I likhet med regeringen anser konstitutionsutskottet att det bör avvaktas vilka former och vilken inriktning ett framtida Forum för Levande historia kommer att ha samt i vad mån andra centrala aktörer kan tillgodose de angelägna behov som finns för arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och homofobi skall bli så effektivt som möjligt. Konstitutionsutskottet anser mot denna bakgrund inte att ett tillkännagivande till regeringen om ett uppdrag till den antirasistiska rörelsen att driva ett antirasistiskt center med årlig konferens eller om statens roll i handlingsplanen är påkallat.

Motionerna Sf21 yrkande 1 (m), Sf22 yrkande 1 (v), Sf23 yrkande 2 (fp) och Sf24 yrkandena 14 och 15 (mp) avstyrks.

Stockholm den 15 mars 2001

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Kenth Högström (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Per-Samuel Nisser (m), Alice Åström (v), Christel Anderberg (m) och Margareta Nachmanson (m).

Avvikande meningar

1. Informationsinsatser

Kenneth Kvist och Mats Einarsson (båda v) anser att det sista stycket i avsnittet Informationsinsatser i konstitutionsutskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Konstitutionsutskottet gör inte nu någon annan bedömning. Utskottet är således fortfarande inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena om informationsinsatser om brott som begåtts av kommunistiska och totalitära regimer. Motionerna Sf21 yrkande 1 (m), och Sf23 yrkande 2 (fp) avstyrks. Staten har en viktig roll i arbetet mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Genom sina myndigheter skall staten direkt motarbeta diskriminering. Genom utbildningssystemet skall demokratiska värderingar och en humanistisk människosyn stärkas. Statens roll är dock inte att vara direkt opinionsbildande i åsiktsfrågor utan uppgiften bör vara att motverka orsakerna till uppkomsten av rasism, främlingsfientlighet och homofobi och på sin höjd sprida kunskap om verkliga fakta. Staten skall däremot inte försöka påverka människors åsikter på direkt sätt. I stället bör staten ge goda förutsättningar för partier, frivilligorganisationer och enskilda att sköta denna uppgift att med argument, energi och engagemang driva opinion mot rasism. Denna utgångspunkt bör vara en förutsättning för det kommande arbete som redovisas i handlingsplanen. Detta bör med bifall till motion Sf 22 yrkande 1 (v) och med delvis bifall till motion Sf 24 yrkandena 14 och 15 (mp) ges regeringen till känna.

2. Informationsinsatser

Per Lager (mp) anser att det sista stycket i avsnittet Informationsinsatser i konstitutionsutskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Konstitutionsutskottet gör inte nu någon annan bedömning. Utskottet är således fortfarande inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena om informationsinsatser om brott som begåtts av kommunistiska och totalitära regimer. Motionerna Sf21 yrkande 1 (m), och Sf23 yrkande 3 (fp) avstyrks. Konstitutionsutskottet anser dock att det arbete som Forum för Levande historia förväntas driva visserligen är vällovligt men långt ifrån tillräckligt. Konstitutionsutskottet anser att det saknas anledning att avvakta vilka former och vilken inriktning ett framtida Forum för Levande historia kommer att ha samt i vad mån andra centrala aktörer kan tillgodose de angelägna behov som finns för att arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och homofobi skall bli så effektivt som möjligt. Den antirasistiska rörelsen bör få i uppdrag att driva ett nationellt antirasistiskt centrum och medel bör tilldelas för detta ändamål och för att bilda en fond för konkreta aktiviteter. Konstitut-

ionsutskottet anser att det behövs en årligen återkommande nationell konferens och att denna kan organiseras inom ramen för centrumet. Detta bör med bifall till motion Sf24 yrkandena 14 och 15 (mp) och med delvis bifall till motion Sf 22 yrkande 1 (v) ges regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Utmönstrande av ordet ras ur all lagstiftning

Per Lager anför:

Än i dag är det långt ifrån självklart att särskilja vissa fördomar och missförstånd från medvetet rasistiskt/ideologiskt betingade uppfattningar. Tydligt framgår dock att rasismen är en term som utgår från rasistens perspektiv. Jag ser därför med tillfredsställelse att det nu pågår ett arbete med att söka förändra språkbruket i lagstiftningen. Arbetet är ett resultat av ett motionsyrkande från Miljöpartiet redan 1996.

Ras är och förblir ett luddigt begrepp med starka ideologiska övertoner. I Svensk författningssamling förekommer begreppet ras i fråga om människor på ett tjugotal ställen, bl.a. på flera ställen i grundlagen. Det är märkligt att lagtexten är utformad på detta sätt. På samtliga ställen där man talar om ras som diskrimineringsgrund räknas nämligen hudfärg och etnisk tillhörighet också upp. Det är därför förbryllande att man särskilt velat nämna en diskriminering som grundar sig på ras. Anmärkningsvärt är också att begreppet ras används i EU:s nyligen antagna stadga om de grundläggande rättigheterna, vars artikel 21 förbjuder diskriminering på grund av bl.a. ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet m.m.

Den medicinska och biologiska forskningen ger inte något stöd för tidigare definition. I lagstiftningen bör begreppsanvändningen vara mycket precis. Dessutom kan det inte bortses från att grunden för begreppsmyntningen utgörs av fördomar, även om de personer som i dag talar om raser inte nödvändigtvis är rasister. Inte heller finns det stöd för att använda begreppet i fråga om människor av ideologiska skäl vare sig grundlagsmässigt eller opinionsmässigt. Rasism är egentligen ett begrepp som används på rasistens villkor; därför är det särskilt viktigt att formuleringarna i lagstiftningen ändras.